

21.2.2018

EOAK/384/2018

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Notaari Kaisu Lehtikangas

ENNALTA ILMOITTAMATON TARKASTUS: ELSEKOTI

Tarkastuspöytäkirja

Aika: 26.1.2018

Paikka: Elsekoti
Puutarhakatu 39, 20100 Turku

Läsnä: Oikeusasiamiehen kansliasta:
Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Pirkko Äijälä-Roudasmaa
Notaari Kaisu Lehtikangas

Yksiköstä
Yksikön esimies - - -

TARKASTUKSEN TARKOITUS

Oikeusasiamiehen kanslian edustajat esittivät eduskunnan apulaisoikeusasiamies Maija Sakslinin antaman määräyskirjan tarkastuksen suorittamista varten ja kertoivat lyhyesti apulaisoikeusasiamiehen tehtävistä.

Perustuslain 109 §:n 1 momentin nojalla oikeusasiamies valvoo, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset ja virkamiehet noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Lisäksi hänen valvontaansa kuuluvat muutkin, jotka hoitavat julkista tehtävää. Oikeusasiamies seuraa erityisesti, että hyvä hallinto sekä perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 5 §:n mukaan oikeusasiamies toimittaa tarpeen mukaan tarkastuksia perehtyäkseen laillisuusvalvontaansa kuuluviin asioihin. Erityisesti hänen on toimitettava tarkastuksia vankiloissa ja muissa suljetuissa laitoksissa valvoakseen niihin sijoitettujen henkilöiden kohtelua.

Tarkastuksen yhteydessä oikeusasiamiehellä ja hänen määräämällään eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian virkamiehellä on oikeus päästä valvottavan kaikkiin tiloihin ja tietojärjestelmiin sekä oikeus keskustella luottamuksellisesti tarkastuskohteen henkilökunnan sekä siellä palvelevien tai sinne sijoitettujen henkilöiden kanssa.

Vanhuksille ympärivuorokautista palveluasumista tarjoavissa yksiköissä halutaan selvittää vanhusten saaman hoivan ja hoidon ihmisarvoa kunnioittavaa luonnetta, ja sitä, että kunnat huolehtivat myös heikommassa asemassa olevien kuntalaisten perustuslain 19 §:n mukaisesti oikeudesta sosiaaliturvaan ja huolenpitoon.

Vielä kerrottiin, että eduskunnan oikeusasiamies on nimetty YK:n epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan tarkoittamaksi kansalliseksi valvontaelimeksi. Tässä ominaisuudessa oikeusasiamies tekee tarkastuksia kaikkiin niihin paikkoihin, joissa voidaan kohdistaa rajoitteita. Uusi tehtävä mahdollistaa esimerkiksi ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttämisen tarkastuksilla.

YK:n vammaisyleissopimuksen ratifioinnin myötä (10.6.2016) eduskunnan oikeusasiamiehestä on tullut osa yleissopimuksen 33 artiklan 2 kohdan mukaista rakennetta, jonka tehtävänä on edistää, suojella ja seurata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista. Tämän vuoksi oikeusasiamies kiinnittää tarkastuksilla erityistä huomiota vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden toteutumiseen, rajoitustoimenpiteiden käyttöön, osallistumisen mahdollisuuksiin sekä toimitilojen esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyviin seikkoihin. Vammaisyleissopimuksen piiriin voidaan katsoa kuuluvan muun muassa muistisairaat henkilöt.

Tarkastus tehtiin ennalta ilmoittamatta.

Tarkastuksen tarkoituksena oli tutustua Turun kaupungin ylläpitämän Ryhmäkoti Elsekodin tarjoaman palveluasumien sisältöön ja laatuun.

YLEISKUVAUS TARKASTETTAVASTA KOHTEESTA

Portsakodin palvelutalo sijaitsee Turun keskusta-alueella. Uudisrakennus on rakennettu vuonna 2006. Portsakodissa on tehostetun palveluasumisen osasto, kaksi terveydenhuollon laitoshoidoa antavaa osastoa, lyhytaikaisosasto ja muistisairaille tarkoitettu ryhmäkoti Elsekoti.

ASUKKAAT

Elsekodissa on 12 asukaspaikkaa ja tarkastuksen aikana asukkaita oli yhtä paljon. Jokaisella asukkaalla on oma 20 m² huone, jossa on 4 m² kylpyhuone. Asuminen perustuu vuokrasopimukseen.

Tarkastushetkellä asukkaista on viisi miestä ja seitsemän naisia. He olivat 71–85 vuotiaita. Yksi asukas oli englanninkielinen ja muut suomenkielisiä. Täysin kuuroja tai sokeita asukkaita ei ollut tarkastushetkellä.

Asukkaat ovat vaikeasti muistisairaita, raskashoitoisia ja heillä esiintyy aggressiivisuutta sekä toisia asukkaita että henkilökuntaa kohtaan. Kun asukasta oppii tuntemaan paremmin niin aggressiivisuus voi vähentyä. Tarvittaessa hoitotilanteessa on vaihdettu hoitajia. Asukkaissa on sekä yhden että kahden työntekijän hoidettavia. Muutamalla on käytössä geriatrinen hoivatuoli.

PALVELUT

Terveydenhoito

Elsekodissa käy joka maanantai ostopalvelulääkäri, joka on sisätautien erikoislääkäri. Lääkäri tapaa sekä työntekijöitä, että tarvittaessa asukkaita. Lääkkeet hankitaan paikallisesta apteekista ja jaetaan tiistaisin dosetteihin. Osa lääkkeistä säilytetään osastolla. Rauhoittavat lääkkeet säilytetään asukkaiden nimetyissä lääkekoreissa, Elsekodin työtoimitilan lukitussa lääkekaapissa. Huumausaineiksi luettavat lääkkeet säilytetään samassa lääkekaapissa erillisessä lukittavassa laatikossa. Huumausaineeksi luokiteltavat lääkkeet säilytetään kakkoskerroksessa tehostetun palveluasumisen osaston varastossa lukitussa kaapissa, kahden lukon takana.

Suun hygieniä ja terveys

Asukkaiden hampaat pestään aamuin ja illoin ja hammashygienisti käy paikalla kerran vuodessa. Suun- ja hampaiden päivittäisestä hoidosta tehdään kirjaus hoito- ja palvelusuunnitelmaan. Asukkaiden hammashoito tapahtuu kunnallisessa hammashoitolassa.

Fysioterapia / kuntoutus

Elsekodissa on oma asiantuntija fysioterapeutti, joka käy ryhmäkodissa kerran viikossa. Asukkailla on mahdollisuus saada myös yksilökohtaista fysioterapiaa.

Henkilökohtainen hygienia

Asukkaat käyvät suihkussa kerran viikossa ja tarvittaessa useammin. Portsakodissa on yksi yhteinen sauna talon alakerrassa ja ryhmäkodin asukkaiden saunapäivä on maanantaisin. Saunatiloissa oli kaksi löylyhuonetta, joista toiseen mahtui suihkutuolilla ja pesulaverilla.

Asukkaat vievät vessaan useamman kerran päivässä. Vaippojen käytöstä tehdään asukkaille vaippapäätös. Vaippojen määrissä on rajoituksia, viisi vaippaa vuorokaudessa, mutta käytännössä tarpeenmukaisia vaippoja on tarjolla riittävästi.

Ateriat, nesteytys

Portsakodin alakerrassa on jakelukeittiö ja kahvio ja sen yhteydessä ruokasali. Ateriat tulevat yksityiseltä palveluntuottajalta Arkea Oy:ltä. Ryhmäkodin asukkaat syövät kaikki ateriansa ryhmäkodin tiloissa. Asukkailta kysytään muun muassa mielipiteitä heidän suosikkiruuuistaan. Jos asukas tarvitsee pehmeää, sileää tai soseutettua ruokaa, niin ruoka-aineet tarjotaan erillisinä.

Ulkoilu/virkistys

Esimiehen mukaan ulkoilusta kuuluu tehdä kirjaus hoito- ja palvelu-suunnitelmaan. Asukkaita ulkoiluttavat vapaaehtoiset, omaiset ja työntekijät.

Esimiehen mukaan jokaisen asukkaan omahoitajalla on puolituntia viikossa aikaa varattuna asukkaalle. Keskustelun mukaan asukkaat ja omahoitajat ovat käyneet esimerkiksi ostoksilla, ravintolassa tai ulkoilemassa.

Portsakodin yhteydessä on aidattu piha-alue, jossa on muun muassa grilli ja istuimia ja pihalla voidaan riipustaa pyykkiä kuivumaan asukkaiden kanssa. Portsakodissa on virikeohjaaja ja siellä järjestetään esimerkiksi bingoa, karaokea ja mölkkyä. Talossa on käytössä niin kutsuttu kamupyörä, joka on kolmipyöräinen polkupyörä ja jossa kaksi henkilöä istuu vierekkäin ja pyöräilee. Työntekijä ja asukas voivat käydä yhdessä pyöräilemässä. Seurakunta järjestää harjauksia joka maanantai alakerran ruokasalissa.

Vammaisten henkilöiden oikeudet

Portsakodin palvelutalo on sisätiloiltaan esteetön ja pääoven edessä oleva etupiha on tasamaata. Ulko-ovi avautuu sähköisesti. Portsakodin vieressä Puutarhakadulla on bussipysäkki, mutta kadulta on jyrkkä alamäki talon etupihalle. Alamäessä on kaide tien reunassa ja esimiehen mukaan tien huoltamiseen panostetaan erityisesti talvella ja liukkaalla. Talon toisesta päästä on myös kulku talon etupihalle ja ovelle, ja sillä puolella piha on tasamaata. Ryhmäkoti Elsekoti on sisätiloiltaan esteetön.

Esimiehen mukaan Portsakodin fysioterapeutti on suorittanut esteet-tömyyteen liittyvän koulutuksen ja talossa on tehty parannuksia. Ryhmäkodissa asukkailla ei ole hälyttimiä huoneissa, koska he eivät osaa käyttää niitä. Yhdellä asukkaalla on käytössä rannehälytin ja hän osaa käyttää sitä.

Itsemääräämisoikeus ja rajoitustoimenpiteet

Rajoitustoimenpiteistä on käytössä haara- ja magneettivyö sekä sängynlaidat ja hygieniahaalari. Rajoitustoimenpiteistä keskustellaan asukkaan ja omaisen kanssa ja niistä päättää lääkäri. Rajoitustoimenpiteet kirjataan Pegasos-ohjelmaan ja rajoituksia arvioidaan säännöllisesti.

Hoito- ja palvelusuunnitelmat, päivittäiskirjaukset

Kun uusi asukas tulee Elsekotiin, niin hänelle tehdään RAI-arvio ja hoito- ja palvelusuunnitelma. Tupareissa eli alkuhaastattelussa on mukana yksikön esimies sosiaaliohjaaja, oma hoitaja, asiakas ja omainen. Tarkoituksena on, että RAI-arvio tehdään yhdessä asukkaan ja omaisten kanssa. Omaisia pyritään muutoinkin ottamaan huomioon hoidossa ja esimerkiksi lääke-muutoksista sovitetaan omaisille. RAI-arviointi tehdään asukkaalle puolenvuoden välein osaston RAI-suunnitelman mukaisesti. Hoito- ja palvelusuunnitelmaa arvioidaan puolen vuoden välein tai tarvittaessa useamminkin.

Saattohoito

Elsekodissa on tarkoitus elää elämän loppuun saakka. Henkilökunnalle on järjestetty saattohoitoluentoja ja seurakunta on myös kouluttanut vapaaehtoisia saattohoitajia. Esimiehen mukaan kuolevan asukkaan vuoksi ei voi saada lisähenkilökuntaa, mutta työvuoroja voidaan järjestää.

Portsakodin palvelutalossa on pieni kappeli, jossa voidaan järjestää pienimuotoisia hartaus- ja siunaustilaisuuksia sekä kylmäsäilytystilat kahdeksalle vainajalle.

HENKILÖKUNTA

Elsekodissa on yhdeksän työntekijää, joista kaksi sairaanhoitajaa ja seitsemän lähihoitajaa. Yössä on yksi lähihoitaja, joka käy myös tehostetun palveluasumisen osastolla. Yöllä päivystävän sairaanhoitajan voi kutsua paikalle tarvittaessa. Apua saa myös tilapäishoidon yksiköstä ja Kehräkodista. Sosiaaliohjaaja on paikalla Portsakodissa maanantaisin.

OMAVALVONTASUUNNITELMA

Omavalvontasuunnitelma oli asianmukaisesti esillä ryhmäkodin seinällä.

Omavalvontasuunnitelmaan tulee tarkemmin yksilöidä toiminnasta vastaava henkilö, kenelle työntekijällä on ilmoitusvelvollisuus ilmoittaa työssään havaitsemista epäkohdista sosiaalihuoltolain 48 § ja 49 § perusteella.

PALOTURVALLISUUS

Portsakodin palvelutalosta toimitettiin viimeinen yleinen palotarkastuspöytäkirja.

VUODEN TEEMA

Oikeusasiamiehen kanslian vuoden teemana on oikeus yksityisyyteen. Ryhmäkoti Elsekodissa on kaikilla asukkailla omat huoneet kylpyhuoneella.

HAVAINNOT

Tarkastuksella Portsakodin palvelutalon alakerran yhteistilat todettiin avariksi ja valoisiksi. Ryhmäkoti Elsekodissa oli tarkastuksen aikana rauhallinen tunnelma.

ARVIO

Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin totesi tarkastushavaintojen pe-rusteella seuraavaa:

Apulaisoikeusasiamies piti myönteisenä tarkastajille annettuja kahta hoitosuunnitelmaa, joihin oli yksityiskohtaisesti kirjattu asukkaiden hoidon tarve, tavoitteet ja toteutus. Hoitosuunnitelmissa näkyi myös asukkaiden mieltymykset ja mielipiteet.

Apulaisoikeusasiamies piti myönteisenä myös sitä, että lääkäri käy ryhmäkodissa kerran viikossa ja hoitosuunnitelmiin oli tehty kirjaukset hampaiden päivittäisestä hoidosta ottaen huomioon suun terveyden merkityksen iäkkään henkilön yleiskuntoon.

Portsakodin palvelutalossa järjestetään monipuolista viriketoimintaa sekä yhteistiloissa että ryhmäkodissa, ja palvelutalossa on oma fysioterapeutti, joka voi antaa myös yksilökohtaista fysioterapiaa.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Kaisu Lehtikangas
notaari